

Durmuş Hocaođlu

Ortadođu Diyalektiđi

Yeniçađ., “Analiz”, 31 Temmuz 2006, Pazartesi., s.14
“Analiz” Sıra No: 425; 2006-087; Temmuz-13

YENIÇAG

ODTÜ’deki ilk yılımda İngilizce hocamız Dean Lewis tarafından her dönemde verilen “research” ödevlerinden ilkinde büyük bir hevesle, Üniversite’nin adıyla da olan râbitası dolayısıyla ayrıca merak ve alâkama celbeden Ortadođu konusunu seçmişim; yıl 1966, yâni tam kırk yıl evvel. Üniversite’nin o tarihte henüz kısa olan mâzisine nisbetle hayli zengin sayılabilecek kütüphanesinden bir defada üzerimize kaydederek on adet kitap birden alabilmenin imkânını da sonuna kadar kullanarak çalışma masamın üstünü boyuma posuma bakmadan Ortadođu ile ilgili kitaplarla doldurmaya başladım; ancak kısa bir müddet sonra nasıl bir cehennem çukuru düştüğümü fark ve fehm etmekte gecikmedim: Ortadođu, bir cehennem çukuru imiş meğerse; lâkin, O’nu kendisine râmedebilenler için de cennet bahçesine dönüşebilen bir çukur. Tam bir diyalektik; zıtların birbirine dönüşebildiği bir diyalektik: **Ortadođu Diyalektiđi**. O gün bugündür, Ortadođu denince aklıma hep bu kavram gelir: Ortadođu Diyalektiđi. Tabiatıyla mâhiyeti hakkında hiçbir önbilim bulunmayan bu çukurdan ancak, başlangıçta tam bir onsekiz yaş müptedî heyecânı, güveni ve “el-câhilu cesûrun” hükmünce bilgisizlikten neş’et eden cesâreti ile neredeyse bütün “tazammun ve şumûlü ile” ortaya koymaya azmettiğim ödevimi, tevâzû kanatlarımı yerlere kadar indirmeye bilmecebûriye rızâ gösterip konumu iyiden iyiye daraltarak zor belâ çıkabildiğimi söylemeye hâcet bile olmasa gerek zannederim; çok şükür kurtulmuşum, ama bir de bana sorun!

★★★

Galileo Galiei, “kâinat kitabı matematiğin dili ile yazılmıştır” der ve ekler: “Bu dili bilmeyenler için O, içinden çıkılmaz bir lâbirente dönüşür”. O dili bilenlere ne olur dersenez onun cevâbını da Francis Bacon’dan alalım: “O’nun dilini bilen, efendisi olur”. Bu dil nasıl bilinir dersenez yine aynı zâtın cevâbı şu: “Tabiatın efendisi olmak için önce kölesi olmak gerektir” (Naturae nin sis parendo imperatur). Yâni Kâinat denen bu koca makina, dilini bilmeyenleri boğar; tıpkı Firavun ehramlarını soymaya giden acemi kabir hırsızlarının ehramın ürkütücü lâbirentlerinde yolunu kaybederek çıldırıp ölürken ehramın bütün girdisini çıktısını bilen ustaların servet ü sâ mânâna garkolması gibi birşey. İmdi, Ortadođu da tıpkı böyle: Dilini bilmeyenleri boğuyor; bilenleri ise baştacı ediyor. Şundan ki, tarihin hemen-hemen en prestijli imparatorluklarının kurulduğu, en eski medeniyetlerin fişkirdiği, en büyük dinlerin temellendirildiği coğrafya burası. Ol sebepten nâşi, sâdece bazı kuvvetine güvenerek “bölge”ye gelen hâricî büyük güçlerin buradaki saltanatı pek de öyle uzun ömürlü ve huzurlu olamadığı gibi, hattâ gitmesi gelmesinden daha zor ve daha pahalı bile olabiliyor; tıpkı “deryâda (açık denizde)

büyük menfaatler vardır; ammâ selâmet istiyorsan kıyıda git” diyen (be-deryâ-yı menâfî şumârest...) Farsça hikmetli kelâmın anlatmak istediği gibi; dilini bilmiyorsan hiç girme,başına dert sararsın.

Kâinat’a avdet edelim: İyi ama, gelgelelim, o dili öğrenmek de o kadar kolay görünmüyor. Tabiatın efendisi olmak için önce kölesi olmak, yâni O’nun kanunlarını çözmek gerektiğini söyleyen muhterem zâtın asırdaşı Descartes aynı maksada vâsıl olmak kastıyla daha asâletli ve daha ahlâkî bir yol – önce Allah’ın bilgisinden geçmek - teklif ederken, beriki bu dili öğrenmek için pek kaba ve pek müstehrek bir usûl tavsiye eder: İşkence! Çünkü O’na göre, Kâinat sırlarını ifşâ etmek istemez, nasihat, ricâ, yalvarma fayda vermez; bu da zor kullanmaktan, azı dişlerini sökercesne baskı ve terör uygulamaktan başka bir yolun kalmaması demektir. Modernite, Descartes’tan ziyâde değil Bacon’ı kılavuz seçmeyi tercih etmiş olduğu için, sırlarını bir hayli de çözmüş olmakla berâber şimdi Kâinat’ın intikamı ile karşı-karşıya kalmış bir dünya yaratmıştır ve bu da Michel Serres’in “artık O’ndan özür dileyip bir mukavale imzalamalı ve bu mukaveleye de sadâkat göstermeliyiz; yoksa intikam makinasını bir kere harekete geçirecek olursa külliyyen izmihlâlâ uğradığımızın resmidir” diyerek Rousseau’nun “Contrat Social”i gibi bir “Contrat Naturel” teklif ettiği kritik noktadır.

★★★

Sözün nereye gittiği artık tavazzuh etmiş olsa gerek; ancak sütun bitiyor, nasipse Cuma’ya...

